

Етнічна ідентичність є важливою зв'язуючою силою співтовариства, яка виконує функцію духовно-культурної основи для освоєння представниками етнічних груп загальнолюдських цінностей.

Необхідне принципово нове бачення у розробці етнопроблем, коли предметом обговорення стають не тільки питання розширення толерантності, але і формування глибинної потреби у співдружності. Толерантність і співдружність як основа розвитку взаємодії в сучасній історії передбачає пошук нових парадигм, нових тем і нових рішень.

Бібліографічні посилання:

1. **Ротшильд Дж.** Повернення до різноманітностей: політична історія Східно-центральної Європи після Другої світової війни: Пер. з англ. В. Лапицького, С. Рябчука. – К.: Мегатайт, 2004. – 382с.

2. **Сингер Б.Дж.** Демократическое решение проблемы этнического многообразия. // Вопросы философии.- 1994. -№6. - С.89-98.

3. **Скворцов Н.Г.** Проблема этничности в социальной антропологии. – СПб.: Лань, 1996. – 184с.

3. **Московичи С.** Век толп: исторический трактат по психологии масс./ С.Московичи М., 1996. -303с.

4. **Московичи С.** Социальное представление: исторический взгляд // С.Московичи Психологический журнал. 1995. - № 1. С.3-18.

5. **Шульга Н.А.** Этническая самоидентификация личности./ Н.А. Шульга /НАН Украины, институт социологии – К.: 1996. – 99с.

УДК 1:37:130:2

Г. Д. Берегова

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Статтю присвячено філософському аналізу засад формування сільськогосподарської ментальної культури. У роботі розглянуто витоки антеїзму та його вплив на металну культуру майбутніх аграрників.

Ключові слова: слов'янська міфологія, ментальність, гілозоїзм, антеїзм, ментальна культура, освітнє середовище.

Статья посвящена философскому анализу основ формирования сельскохозяйственной ментальной культуры. В работе рассмотрено истоки антеизма и его влияния на ментальную культуру будущих аграрников.

Ключевые слова: славянская мифология, ментальность, гилозоизм, антеизм, ментальная культура, образовательная среда.

The article is devoted to philosophical analysis of principles of forming agricultural mental culture. The origins of atheism and its impact on mental culture of future agrarians are considered.

Key words: Slavic mythology, mentality, hilotzoyizm, atheism, mental culture, educational environment.

© Г. Д. Берегова, 2012

З огляду на сучасні трансформаційні процеси в Україні, що висувають перед фаховою освітою необхідність нових підходів до навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах України, актуальним видається філософське осмислення сільськогосподарської ментальної культури українського народу майбутніми фахівцями з метою вироблення в молодого покоління морально-ціннісного ставлення до природи та її ресурсів.

Сучасні вітчизняні науковці у галузі філософії освіти (В. Андрущенко, А. Бичко, Б. Гершунський, Е. Гусинський, А. Запісоцький, І. Добронравова, С. Клепко, В. Кремень, К. Корсак, М. Култаєва, М. Левківський, В. Лутай, М. Михайлов, М. Михальченко, Н. Сухова, В. Пазенок, Н. Піщуліна, І. Передборська, Ю. Огородников, І. Радіонова, С. Черепанова, В. Шевченко й ін.), досліджуючи шляхи оновлення вітчизняного освітнього дискурсу, побічно торкаються проблем формування космічно-планетарного світогляду особистості та її ставлення до природи як до живої істоти.

Однак проблемам формування ментальної культури майбутніх фахівців аграрної галузі

виробництва в наукових дослідженнях достатньої уваги не приділялось, хоча слід зазначити, що саме емоційне та шанобливе ставлення до землі на світоглядно-ментальному рівні знайшло своє виявлення у вигляді ідей гілозоїзму, що й вимагає філософського осмислення з метою формування у молодих спеціалістів більш високого рівня духовності з опорою на ментальне підґрунтя. Необхідність наукових пошуків у проблемному полі формування сільськогосподарської ментальної культури шляхом філософського осмислення духовних витоків українського народу й зумовила мету цієї роботи.

Безперечним є те, що сільськогосподарська ментальна культура, як і будь-яка форма створення, засвоєння та передачі цінностей наступним поколінням, формується на певному генетичному й психосоціальному матеріалі. У цьому зв'язку український освітній простір постає транслятором найбільш значущих й історично стійких норм і орієнтирів буття, що охоплюють необхідний для успішної життєдіяльності ментальних цінностей (природні, біологічні, вітальні, психічні, соціальні, духовні). Звідси випливає, що система освіти (від концепції до змістовного наповнення) повинна максимально повно враховувати й відтворювати специфіку національної духовності, витoki якої криються в ментальній культурі пращурів.

Формування сільськогосподарської ментальної культури майбутніх працівників аграрної сфери економіки спирається на витoki світоглядних позицій українців – поглядів, переконань, вірувань, ідеалів, що криються в первісній культурі. Складні взаємодії первісної людини з оточенням передано в міфах, у яких уособлюється примітивний світогляд людини, спроби пояснення природи, явищ дійсності, релігійні уявлення, ідеологічні функції й бере свої витoki українська ментальність.

Людина у первісній культурі не відокремлювала себе від природи, оскільки це б позбавило її засобів існування, відчуття належності цілому, тотожності роду, віднімало сенс існування: природа в уяві людини жива, розумна, а земля, небо, рослинний, тваринний світ – родинно споріднені між собою істоти. Крім того, всі речі мали свого надприродного двійника – душу, від якої залежить оточуючий світ. Так виникає анімалізація (одухотворення) та антропоморфізація (олюднення) предметів і явищ природи, надприродних істот (духів, богів). Однак зусиллями давньогрецької філософії світогляд поступово звільнявся від міфології, і анімізм замістили вчення, у яких природа осмислювалася як єдине матеріальне ціле, наділене життям. Оскільки земля, вода, повітря, рослинний світ (вся природа) мислилися як живі істоти, то, відповідно, і вони наділялися душею й такими ж відчуттями, як і людина: сприйняття, розуміння, почуття, передача інформації, енергетичний обмін тощо. Такі уявлення пізніше оформились у вчення, що отримало назву «гілозоїзм» (від грец. ὕλη - матерія і ζωή - життя) [12]. Ідеї гілозоїзму як вчення про живу природу близьке світоглядним позиціям як праукраїнців, так і їх нащадків і глибоко вкорінене в українську ментальність, що сягає ще часів дохристиянського періоду й досить повно виражена в слов'янській міфології.

Слов'янська міфологія як одна з ланок загальнослов'янської і світової міфології сягає своїм корінням у дохристиянські часи й ґрунтується на народних віруваннях анімістично-магічного характеру. Світогляд давніх слов'ян, зорієнтований на єдність з природою, визначило хліборобство, що вимагало тривалої осілості. Праукраїнці обожнювали сили природи, вірячи в духів, які супроводжували людину від її народження до смерті. Це й стало в подальшому основою язичництва.

В основі давньої слов'янської міфології були реальні образи, які людина брала з природи. Найдавніші міфи мали геоморфічні форми (сонце, вогонь, вода, земля, вітер), які пізніше заступаються антропоморфічними: народ створює цілі генерації богів з повними родами, цілий світ духів: перший рівень характеризується найбільш узагальнюючою функцією богів (Перун, Велес, Сварог, Дажбог, Мокош, Яровіт); до другого рівня відносять божества, що уособлювали сезонні господарські цикли (Род, Чур). Елементи третього рівня складають персоніфіковані космоетичні поняття (Доля, Лихо, Правда, Кривда); до четвертого рівня міфології належать різні групи неіндивідуалізованих істот (домовики, русалки); окрему групу складають персонажі міфологізованої історичної традиції (Кий, Щек, Хорив, Либідь). Слід додати, що язичницькі вірування наших предків не були незмінними: на різних етапах історичного розвитку вони доповнювалися різними богами, які уособлювали різні сили природи й уособлювали головні життєві засади, оскільки були пов'язані в основному з такими сферами діяльності, як землеробство, скотарство, торгівля й ремесло та, відповідно, були спрямовані на добро, культивування, зрощення та збереження способу життя роду – у них була відсутня будь-яка форма орієнтації на руйнування.

Так дохристиянська міфологічна спадщина давніх українців постала активним чинником творення нових світоглядних позицій українського народу, і саме в дохристиянській міфології наших пращурів слід шукати витoki української ментальності з превалюючим шанобливим,

господарським ставленням до землі-матері, що слугує підґрунтям для формування космічно-планетарного світогляду людини майбутнього.

Сільськогосподарська ментальна культура українців відбиває особливі риси їхнього характеру й, відповідно, особливості світогляду. Термін «ментальність» пов'язаний з латинськими аналогами *mentalis, mens, mentis*, що трактуються як розум, розумовий, думка, інтелект. В англійській мові слово *mentality* означає «розум», «інтелект», «розумові особливості, властивості». Виходячи з етимології слова, зміст ментальності належить до когнітивної сфери й визначається насамперед знаннями, якими володіє спільнота. Знання разом із віруваннями (містично-емоційний компонент) утворюють, стверджує В. Дем'яненко, «уявлення про навколишній світ, який є ґрунтом ментальності, задаючи разом з домінуючими потребами й архетипами колективного безсвідомого ієрархію цінностей, яка характеризує дану спільноту» [2, с.94]. О. Бондаренко своєю чергою уточнює, що «термін «ментальність» вживається, коли треба назвати щось відносно важко вловиме, але разом з тим реально присутнє в соціальній, перш за все, обумовленості тих чи інших фактів свідомості чи поведінки людей; коли треба раціонально пояснити певні явища суспільного життя, заглиблюючись до певного рівня їх засад» [1, с. 210].

На думку А. Сокирко, найбільша роль у дослідженні ментальності українського народу як важливої складової національної ідентифікації належить ученим, що проводили свої дослідження в діаспорі (Д. Чижевський, І. Мірчук, О. Кульчицький, В. Янів, М. Шлемкевич) [8, с.29]. У ході досліджень українськими вченими було виділено чотири системотворчі ознаки ментальності українського народу: інтровертність вищих психічних функцій у сприйнятті дійсності, кордоцентричність, індивідуалізм, перевага емоційного, чуттєвого над волею та інтелектом [2, с.94]. І якщо інтровертність вищих психічних функцій у сприйнятті дійсності виявляється в зосередженості особи на проблемах внутрішнього, особистісно-індивідуального світу, то з інтровертністю пов'язується безпосередньо український егоцентризм й індивідуалізм.

Український індивідуалізм носить дещо анархічний характер. Своєрідність праці на родючих українських землях з покоління в покоління сприяла формуванню чисельно малих соціальних груп на противагу великим патріархальним родинам, що утворювалися на північних і північно-західних землях. Це суттєво впливало на формування в українців індивідуалізму, що був поєднаний з ідеєю рівності, повагою до окремого індивіда, уважним ставленням до його свободи. На світоглядно-ментальному рівні ця риса знаходила своє відображення у вигляді домінування екзистенційних мотивів.

Емоційність як риса ментальності пояснюється тим, що з давніх часів український народ знаходився у ворожому оточенні, особливо кочового степу. Така ситуація знайшла свій відбиток у формуванні межового світовідчуття – гостре емоційне переживання сьогоденного життя, життєлюбність, поетичне сприйняття оточуючої природи, виявлення пріоритету «серця» над «головою». Це накладало значний відбиток на погляди пращурів: проблеми світу, природи, людини сприймалися емоційно (через серце), подавалися зі значним ступенем впливу та вияву емоцій, почуттів, моральних поглядів – кордоцентрично (від лат. *cordis* - серце).

Сільськогосподарська ментальна культура українців виявляється через психічні процеси сприйняття та відтворення дійсності. Так, О. Кульчицький наголошує, що «українська психічна структура визначається своїм емоційно-почуттєвим характером, зосередженням довкола «серця», своєю кордоцентричністю» [7, с.710]. Те, що «безумовною рисою політичного укладу українця є емоціоналізм і сентименталізм, чутливість та ліризм», стверджує й Д. Чижевський [11, с.17]. Кордоцентричність виявляється в сентименталізмі, чутливості й любові до природи, котра в українців постає насамперед як втеча від суспільно-політичних клопотів.

Однак визначальними й не єдиними рисами української ментальності ряд вітчизняних дослідників з історії української філософії (С. Бондар, В. Горський, Н. Кривда, В. Лісовий, М. Лук, В. Нічик, І. Огородник, А. Роменець, М. Русин, В. Щурат, С. Ярмусь та ін.) вважають антеїзм, екзистенційність і кордоцентризм, що позначились не тільки на світосприйнятті українців, а й на певних особливостях української філософії. Ці риси національного характеру доповнюються в різних інтерпретаціях емоційністю, чутливістю, естетизмом, психічною рухливістю, шануванням індивідуальної свободи, релігійністю.

Центральним поняттям сільськогосподарської ментальної культури українців і специфічною рисою їхнього світосприйняття є антеїзм, оскільки найпершим джерелом формування емоційно-чуттєвої сутності українців споконвіку була земля: архетипи Матері-Землі глибоко вкорінені у свідомість усього українського населення. Антеїзм як емоційне та шанобливе ставлення до землі на тому ж світоглядно-ментальному рівні бере свою назву й значення від давньогрецького міфу про Антея, фізична сила якого виявлялася вищою мірою лише за умови безпосереднього контакту із землею. Згідно з міфом, Антей був задушений Гераклом, коли той підняв його над

землею, позбавивши його тим самим прямої, фізичної взаємодії з нею [10, с.11].

Міф про Антея нашоєвхує мислячу особистість на усвідомлення глибинної сутності землі та її ролі в житті людини: Антей – символ прив'язаності людини до матері-землі на фізичному й емоційному рівні, який гине від рук Геракла – символу сили Світового Розуму. Саме тому передусім у селянській, хліборобській свідомості й ментальній культурі постійно присутній нерозривний емоційний зв'язок людини з матерією (землею), що часто заперечує раціональне осмислення цього феномену.

В українській ментальності земля завжди асоціювалася з життям, самою здатністю до проживання, вона давала впевненість у майбутньому. Тому часто земля залишалася єдиним прихистком для людини, сприяла їй «втечі» від суспільного життя до природи. Емоційний зв'язок із землею, розвинувшись як характеристика української душі, поступово виділився в одну з найприкметніших світоглядних настанов, яка формувалася протягом багатьох століть за умов автохтонної (ще з трипільської доби) землеробської культури, яка породжувала в етнічній свідомості українців архетип ласкавої, лагідної неньки-землі, її поетичне бачення, ініціювала обрядовість народного життя. Таке емоційно-шанобливе ставлення до землі, до рідної природи практично й виявилось в антеїзмі як особливій рисі сільськогосподарського світоглядно-ментального рівня етносу.

Ідеї антеїзму як риси української ментальності набули подальшого розвитку й відображення в українській культурі. Чітко вони прослідковуються у культурі Київської Русі. Так, в історіософській концепції Іларіона ми знаходимо ідеї «землі Руської», особистої причетності кожного до долі вітчизни – Русь виступала як батьківщина кожного, і тому захищати її було справою честі. Єдність території в Київській Русі хоча й не була ознакою «окремішності», однаково відіграла роль могутнього чинника самоідентифікації.

Антеїзм як явище етизації помітним постає й у вченні Г. Сковороди. Його принцип «сродності» – це насамперед принцип «зрошеності» з тим чи іншим типом діяльності, в якій український народ вбачав ознаку якості та надійності свого життя, гарантію виживання, адже земля завжди була годувальницею людей і єдиною цінністю, яку слід було берегти. І тому не дивно, що Г. Сковорода, будучи мандрівним філософом, використав один із наймогутніших українських архетипів у своїй творчості.

Одним з яскравих виразників антеїзму є П. Куліш. У «Листах з хутора» письменник називає такі риси народу, що складають основу українського менталітету: орієнтація на гармонійний зв'язок з природою та землею, пріоритет сільського життя за умови гармонійних взаємовідносин села й міста (одним треба в містах «черствіти», а іншим – жити в селах, володіти наукою хліборобів), господарність і раціональна ошадливість, родина як цінність та центр життя людської особистості. Крім того, П. Куліш виділяє такі ментальні характеристики українців, як зваженість і вибірковість у ставленні до нововведень цивілізації, орієнтація на спільність і рівність, неприйняття соціальної несправедливості, коли половина людства «у золоті купається, а половина в вонючій грязі тоне, од пекельної роботи чучверіє і з голоду гине» [6, с. 247].

Ментальна культура П. Куліша загалом заснована на протиставленні «внутрішнього – зовнішнього», «верху – низу». Саме через протиставлення й низку пов'язаних із цим суперечностей пояснюється «хуторська філософія» і сутність людини. Поняття «хутір» у П. Куліша охоплює розуміння єдності людини з природою, належність до землеробської культури, сільський спосіб життя. Це все протиставляється «городу» – міському життю та міській культурі. «Скоповище многолюдства», «безмежна вулиця» – міське життя робить людей однаковими, схожими істотами. Місто, хоча й асоціювалось у мислителя з джерелом цивілізації, а значить, і втіленням раціонального компонента, все ж протиставляється емоційно-чуттєвому, душевному, «тому чистому, що є в людині». Так П.Куліш виступає апологетом землеробської культури, а селянин у творчій спадщині філософа постає не просто людиною, а носієм автохтонної землеробської культури.

М. Костомаров у праці «Дві руські народності» акцентує увагу на такій ментальній рисі українців, як безмежна любов до природи. Підкреслюючи характерні особливості українців, він наділяє їх високою мірою духовності [4, с.64]. Так, антеїзм, що тяжіє не до ідеального світу абстрактних теорій, а філософського пошуку правди та смислу життя – до землі, України, претендує на роль особливої складової української ментальності, бо несе в собі риси, що поєднують прагнення задовольнити духовні й матеріальні потреби людини.

До характеристик українського світогляду й ментальності повертається М. Драгоманов. У статті «Україна і центри» він звертає увагу на такі характеристики українців, як відчуття підлеглості чужій державі, пластичність і мужність, стихійний демократизм, розвинений інстинкт самовиживання, здоровий глузд, соціальна гнучкість, прагнення життя в громаді [3]. Художніми засобами філософствування ментальність українців після М. Драгоманова

аналізував М. Коцюбинський, котрий показує, що українцям властиві працьовитість, готовність протистояти несподіванкам, тобто внутрішня мобільність і рухливість, турбота про природну основу життя – землю, тварин, родинне вогнище, пошук «правди життя» тощо.

Антеїзм в українській ментальності набув суто народного, природно горизонтального характеру: основами антеїзму, як уже відзначалося, є саме селянська, а не інтелігентська культура. «Хутір», давши основи для поглядів багатьох мислителів, тим самим виконав роль каталізатора духовного пробудження української еліти й забезпечив часову спадковість духовних форм освоєння дійсності в ментальній її формі. А земля у свідомості українців постала стійким і безперечним символом, що ототожнюється в сільськогосподарській ментальній культурі з матеріальним багатством, задоволенням фізичних потреб у їжі.

Український народ, що є нащадком прадавніх культурних традицій і психічно асимілює та синтезує різні рівні ментального мислення, є народом найрізноманітнішого духовного досвіду. Духовний досвід українського народу охоплює не лише певний спосіб світосприймання й світорозуміння, а й різноманітні ірраціональні складові, зокрема, певні особливості колективної психіки, покладені в основу національної свідомості. В українській національній свідомості, на думку О. Бондаренко, відображена ментальна культура, що реалізується у пошуку універсальних засад людського буття, у вільному творчому підході до життя, – такі ментальні властивості знаходять своє віддзеркалення у формуванні та розвитку освітнього середовища сучасного українського суспільства [1, с.8].

Безумовно, філософське осмислення витоків української ментальності та її місця в сільськогосподарській ментальній культурі дає поштовх передусім викладачу як суб'єкту освітнього простору до творчої цілеспрямованої педагогічної діяльності, що формує у майбутніх аграрників стійкі переконання в тому, що природа (все, що нас оточує) – не випадкове скупчення предметів і явищ, а цілісна система, яка розвивається за певними й лише їй властивими законами. Розуміння витоків української ментальності й вироблення ставлення до природи як до живої істоти, здатної відчувати й співпереживати, є засобом не тільки формування науково-філософського світогляду, а й морального виховання молодого покоління: розуміння й пояснення культурно-соціального досвіду людства допомагає майбутньому фахівцю стати духовно вищою особистістю.

Із вищевикладеного можна зробити висновки про принципову зміну статусу та сили впливу теоретично-філософського знання на світоглядні позиції фахівців майбутнього шляхом більш глибокого осмислення ними витоків сільськогосподарської ментальної культури. З урахуванням сучасної доби глобалізації та інформаційних технологій засобом збереження та відтворення цивілізаційних засад сучасного суспільства є саме ті знання, що виражають глибинні духовно-ціннісні засади національного буття народу.

Поряд із набуттям майбутніми аграрниками протягом навчання у вищому навчальному закладі необхідного для успішної професійної діяльності набору компетентностей нині більш важливим постає моральне виховання громадянина з ціннісними орієнтаціями, що допоможуть виробити відповідальність людини за свої дії й усвідомити необхідність відповідального ставлення до землі, води, повітря, сонця тощо. Звернення до витоків ментальності як духовної домінанти українського народу суттєво допоможе виробленню у майбутніх аграрників ціннісно-відповідального ставлення до природи, закладеного в людській сутності й виявленого більш повно в сільськогосподарській культурі.

Перспективи подальших досліджень полягають у тому, що проблема національної ментальності в сільськогосподарській культурі, поки що не розв'язана достатньою мірою, відкриває широкі можливості для розуміння всього спектра виявів «української душі» як передумови української філософської культури, що продовжує хвилювати сучасних дослідників і широкі кола громадськості.

Бібліографічні посилання:

1. **Бондаренко О.В.** Економічна ментальність України: етапи історичного розвитку (соціологічний вимір) / О.В. Бондаренко // Нова парадигма. – 2004 – № 36 – С. 210-215.

2. **Дем'яненко В.** Ментальні характеристики політичної свідомості українців / В. Дем'яненко // Людина і політика. – 2001. – № 1. – С. 93–99.

3. **Драгоманов М.П.** Літературно-публіцистичні праці. У 2-х т. / М.П. Драгоманов. – К.: Наук. думка, 1970. – Т. 1. – 531 с., Т. 2. – 593 с.

4. **Костомаров М.** Дві руські народності / М.Костомаров // Твори : в 2-х т. – К.: [б. и.], 1967. – Т. 2. – 255 с.

5. Краткий философский словарь / Кириленко Г.Г., Шевцов Е.В. – М.: Философское общество «Слово»: ЭКСМО, 2003. – 480 с.

6. **Куліш П.** Листи з хутора / П.Куліш // Твори. В 2 т. – К.: 1989. – Т. 2. – 451 с.

7. **Кульчицький О.** Риси характерології українського народу / О. Кульчицький // Енциклопедія українознавства: в 2 т. / [під ред. В. Кубійовича і З. Кузеля]. – Мюнхен; Нью-Йорк, 1949. – Т. 1. – 718 с.
8. **Сокирко А.** Ментальні особливості української філософської думки доби романтизму: антеїзм / Сокирко А. // Вісник Львівського університету VISNYK Філософські науки. – 2007. – Вип. 10. – 222-228.
9. **Толстой Н. И.** Очерки славянского язычества / Толстой Н.И. – М.: Индрик, 2003. – 622 с.
10. Словник античної міфології / Упоряд. Козовик І.Я., Пономарів О.Д. – Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2006. – 312 с.
11. **Чижевський Д.** Нариси з історії філософії на Україні / Д. Чижевський. – Мюнхен : [б. в.], 1983. – 175 с.
12. Что такое Гилозоизм? Значение и толкование слова *gilozoizm*, определение термина // Крупнейший сборник онлайн-словарей [Интернет-ресурс]. – www.onlinedics.ru/slovar/fil/g/gilozoizm.html.

УДК 101:572.028

И. А. Бешта

ОСОБЕННОСТИ ЭТНОЯЗЫКОВОЙ И СОЦИАЛЬНОЙ СТРУКТУРЫ НАРОДОВ КРЫМА

Розглянуті теоретичні і практичні аспекти розвитку Криму як полікультурного регіону, дана сучасна соціальна і етнічна панорама півострова, досліджені особливості ідентифікації народів автономії.

Ключові слова: Автономна Республіка Крим, багатонаціональний регіон, етнос, нація, етноконфесійна взаємодія, соціокультурні протиріччя, ідентичність.

Рассмотрены теоретические и практические аспекты развития Крыма как поликультурного региона, дана современная социальная и этническая панорама полуострова, исследованы особенности идентификации народов автономии.

Ключевые слова: Автономная Республика Крым, многонациональный регион, этнос, нация, этноконфессиональное взаимодействие, социокультурные противоречия, идентичность.

The theoretical and practical aspects of development of Crimea are considered as a multicultural region, the modern social and ethnic panorama of peninsula is given, the features of authentication of people of autonomy are investigational.

Keywords: Autonomous Republic of Crimea, multinational region, ethnos, nation, ethnic and confessional co-operation, sociocultural contradictions, identity.

© И. А. Бешта, 2012

Крым является одним из тех регионов, которые широко известны за пределами своих государств, безотносительно временных и территориальных рамок. Это обусловлено уникальностью Крымского полуострова, омываемого водами Черного и Азовского морей, включающего сотни километров теплого морского побережья, незабываемые заповедные места, лечебные грязи и минеральные воды, экзотическую природу и субтропический климат. Естественно, что именно этот регион Украины имеет не только национальный, но и международный статус единой рекреационной зоны и является объектом внимания различных этнографических и социальных групп, начиная с древних времен.

Благоприятные природные условия Крыма и его удобное местоположение способствовали тому, что полуостров стал одной из колыбелей человечества. Древнейшие следы человека в Крыму относятся к мустьерскому периоду, около 100 - 35 тысяч лет до н.э., а одним из первых народов, живших в степной части Крыма в XV-VII веке до н.э., были киммерийцы. Помимо киммерийцев, уже во времена Геродота (V в. до н. э.) на полуострове обитали тавры и скифы, затем появились греки, римляне, готы, гунны, хазары, генуэзцы, монголы... список можно продолжать бесконечно. Разнообразии древних культур – античной, трипольской, казацкой, кочевых племен скифов, сарматов, готов, татар, поселений немцев, шведов, чехов и других народов и сегодня привлекает к Крыму внимание отдыхающих и туристов. Но Крым не только был, он и сейчас остается многонациональным, поликультурным регионом, перед которым остро стоят вопросы этнической и социальной идентификации его народов.

Исследованию специфической комплексной проблемы, каковой является проблема